

Jarðrækt og öflun fóðurs

Sífelld fleiri bændur sjá kosti þess að fá ráðgjöf í gegnum Sprotann – jarðræktarráðgjöf hjá Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins, RML.

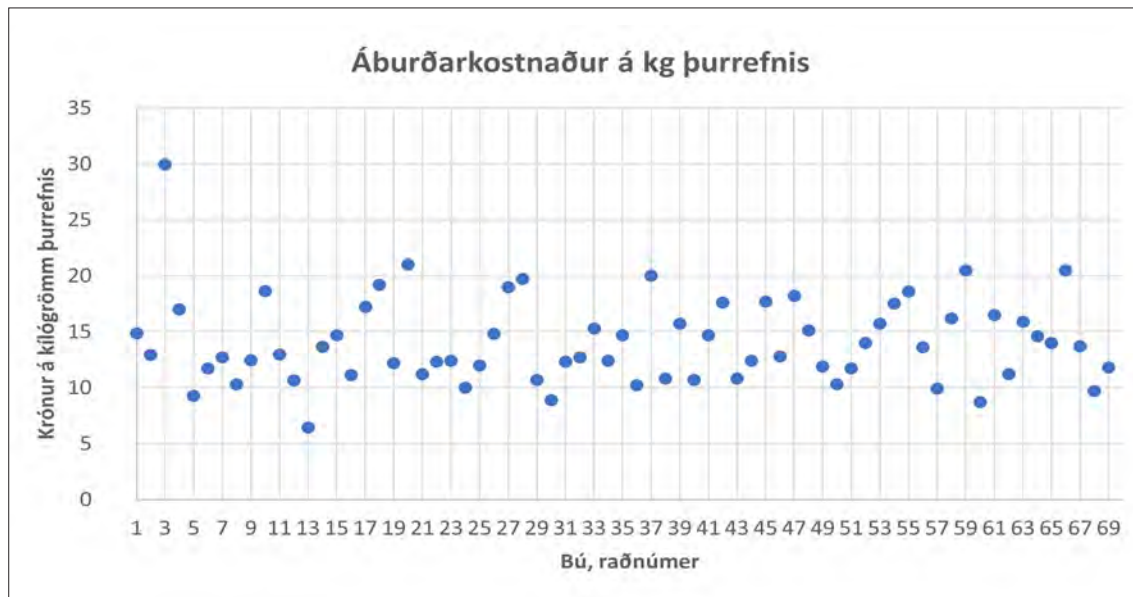

Þórey Gylfadóttir.

Hvort sem það er aðhald vegna skráninga í Jörð, heimsókn án komugjalds eða að hafa tengilið sem hægt er að ráðfæra sig við þegar spurningar yakna, þá er Sprotinn rétti staðurinn. Í Sprotanum hefur alltaf verið lögð áhersla á sveigjanleika til að mæta hverjum og einum í þeim jarðræktarverkefnum sem hver og einn finnur sig í á hverjum tíma.

Hring eftir hring

Sprotu-árið byrjar að vori og endar í áburðaráætlun þar sem næsta vor er skipulagt. Áherslurnar hjá hverjum og einum geta verið aðeins breytilegar milli ára en viðfangsefnið er þó það sama, að standa sem best að þeirri ræktun sem á sér stað hverju sinni, að nýta sem best þau næringarefni sem til eru og áætla það sem upp á vantar og að standa rétt að skráningum fyrir lögbundið skýrsluhald. Út úr þessu öllu þarf svo að koma gott og mikið fóður sem aflað hefur verið á sem hagræmasta hátt.

Myndin sýnir áburðarkostnað, kr. á kg/þurrefnis af uppskeru á mismunandi bæjum. Hér eru nýtanleg áburðarefni í búfjárabúðri reiknuð til jafns við verðmæti áburðarefna í tilbúnum áburði.

Að keppa við sjálfan sig

Eitt af því sem gert er fyrir hvert bú í Sprotanum er að reikna og setja fram kostnað vegna áburðarmotkunar miðað við skráða uppskeru. Byggt á þeim tölum er hægt að bera saman bú og sjá hvar hver og einn stendur miðað við aðra þó svo forsendur geti verið ólíkar, sjá meðfylgjandi mynd. Hér er gott að hafa í huga að

gögnin verða aldrei betri en þær tölur sem þau byggja á enda er mjög mikilvægt að vanda skráningar til að þær nýtist sem allra best til að meta árangur einstakra þátta.

Sproti+

Ákveðið hefur verið að bjóða upp á nýjan ráðgjafarpakka, Sprotu+, þar sem við sameinum jarðræktar-

og fódurráðgjöf einkum fyrir kúabændur. Hugsunin er að ná sem bestri heild í þessum nátengdu þáttum búskaparins í sama pakkanum. Um er að ræða 15 klukkutíma pakka með tveimur heimsóknum sem yrðu án komugjalds, önnur tengd jarðræktinni og hin tengd fóðruninni. Jarðræktarhlutinn er sá sami og nú er innan Sprotans en við bætist fóðurhluti sem felur í sér fóðuráætlun,

túlkun á hefynagreiningum, vöktun á efnainnihaldi mjólkur og nyt í Huppu ásamt heimsókn. Unnið er með hverju og einu bú af teymi starfsmanna RML til að ná fram þeirri sérþekkingu sem þarf í hvorn hluta fyrir sig.

Þannig gæti það verið að tveir ráðunautar yrðu tengiliðir við búíð, annar vegna jarðræktar og hinn vegna fóðrunar. Það er von RML að með heildstæðum pakka sem þessum náist betri samfella og tenging milli öflunar fóðurs, innihalds og nýtingar þess.

Sérhver þáttur er hluti af heildinni

Áhersla er lögð á einstaklingsmiðaða ráðgjöf í Sprotanum þannig að hægt sé að þjónusta hvern og einn eftir þörfum þannig að hægt sé að leggja áherslu á það sem mestu máli skiptir hjá hverjum og einum.

Mikilvægt er að hafa í huga hvernig öflun fóðursins spilar inn í rekstur búans og með hvaða hætti hægt er að ná góðri uppskeru af hverjum hektara. Gott er að geta rýnt í mikilvæga þætti með fagfólki og hugsanlega fengið fram önnur sjónarhorn við viðfangsefnum.

Í lokin er rétt að benda á að auðvelt er að aðlaga ráðgjöf innan Sprotans að útiræktun á grænmeti.

Þórey Gylfadóttir
jarðræktarráðunautur.

DNA-sýni kynbótahrossa 2023

DNA ♂♀

Nú styttest óðfluga í fyrstu kynbótasýningar vorsins 2023 og vert að hvetja ræktendur sérstaklega til að huga vel að þeim kröfum sem gerðar eru til DNA-sýna og ætternisstaðfestingar kynbótahrossa.

Pétur Halldórsson.

Enn fremur minna á að tryggast og best er að taka sýnin tímanlega þannig að niðurstaða sýna liggja fyrir við kynbótadóm. Mikill og afgerandi meirihluti sýndra hrossa undangenginna ára er löngu kominn með niðurstöðu DNA-greiningar við komuna til dóms.

Þá fyrst er hægt að bregðast við tilfallandi skekkjum í ættfærslum, þegar niðurstaða sýnanna liggur fyrir.

Samkvæmt reynslu undangenginna ára leiða um 2-5% DNA-sýna hrossa til leiðréttinga á ættfærslum. Uppgötvaðar skekkjur eru af ýmsum rótum runnar s.s. misvísandi niðurstaða sönarskoðana (hryssa hjá fleiri en einum hesti samsumars), mistök verða við örmerkingu/skráningu folalda (sérstakur áhættuþáttur er að merkja folöld seint og eftir að þau hætta að fylgja mæðrum örugglega), röng folöld fylgja mæðrum úr stóðhestagirðingum (enginn einstaklingur ætti að fara öörmerktur inn í stóðhesta-girðingu), folaldavíxl hryssna við köstun er tíðara en margur hyggur o.s.frv. Af sjálfu leiðir að ræktunarstarf og kynbótaspá (BLUP) sem byggir á ættfærsluskekkjum hefur ekkert gildi.

Skýrar niðurstöður hrossasýna, við dóm, loka alveg fyrir annars mjög óheppilegan möguleika á að afkvæmaverðlaun á okkar stærstu viðburðum (LM og FM) séu veitt á röngum forsendum; m.ö.o. þá verður að vera borðleggjandi vissa fyrir því að afkvæmaverðlaunahross eigi sannarlega þau afkvæmi sem mat þeirra byggir á.

Þekkingarfyrirtækið Matís í Reykjavík býður greiningar hrossasýna (strok-/hársýni) og skilar niðurstöðum í WorldFeng. Greiningartími sýna er aldrei lengri en mánuður frá móttöku en í langflestum tilfellum skemmri. Þá er einnig hægt að óska sérstakrar hraðgreiningar sem tekur um 5-10 virka daga frá móttöku sýnis. Matís geymir enn fremur öll sýni sem þar eru unnin í sýnabanka sem er aðgengilegur til framtíðar til frekari greiningarvinnu og

	Alls í flokki	Fullstaðfest F og M.	Hlutfall %	Föðurætt staðfest, %
7v. og eldri hryssur	24	20	83%	100%
6v. hryssur	27	23	85%	100%
5v. hryssur	16	11	69%	100%
4v. hryssur	9	9	100%	100%
4v. hestar	17	17	100%	100%
5v. hestar	16	16	100%	100%
6v. hestar	11	11	100%	100%
7v. og eldri hestar	12	12	100%	100%
Geldingar	1	1	100%	100%
Alls í sýningu:	133	120	90%	100%

(www.worldfengur.com / 30.mars'23)

	Faðir sýndur	%	Móðir sýnd	%	Alls í flokki
7v. og eldri hryssur	23	96%	19	79%	24
6v. hryssur	27	100%	25	93%	27
5v. hryssur	16	100%	16	100%	16
4v. hryssur	9	100%	9	100%	9
4v. hestar	17	100%	15	88%	17
5v. hestar	16	100%	16	100%	16
6v. hestar	11	100%	10	91%	11
7v. og eldri hestar	12	100%	10	83%	12
Geldingar	1	100%	0	0%	1
Alls í sýningu:	132	99%	120	90%	133

(www.worldfengur.com / 30.mars'23)

þekkingaröflunar fyrir íslenska hrossarækt og eigendur viðkomandi hrossa. Þannig má ganga aftur og aftur í fyrirliggjandi sýni eftir því sem þekkingu og uppgötunum á sambengi erfðavísa og fjölbreyttra eiginleika fleygir fram.

Mikilvægar breytingar í farvatni

Eins og hrossaræktendur þekkjja þurfa stóðhestar fyrir dómi bæði að vera með staðfesta F- og M-ætt (sýni til úr M og F). Mun minni kröfur hafa fram til þessa verið gerðar til hryssna og geldinga – einungis farið fram á greint DNA-sýni úr þeim sjálfum burtséð frá framættum. Ríkari kröfur um fulla ættfærslustaðfestingu hryssna og geldinga í dómi verða gerðar frá og með sýningarárinu 2028; þ.e. þau folöld sem fæðast árið 2024 og síðar þurfa að geta staðfest ættfærslu sína að fullu síðar á lífsleiðinni – sé þeim ætlað hlutverk í kynbótadómi eða opinberri keppni sem mun undirbyggja kynbótamat (BLUP) komandi ára. Reglur þessa efnis hafa

þegar fengið umræðu og samþykki á vettvangi Fagráðs í hrossarækt og standa til samþykktar hjá FEIF í febrúar á næsta ári.

Í þessu sambandi er gríðarlega mikilvægt að hrossaræktendur séu vakandi yfir stöðunni á DNA-sýnum sinna ræktunarhrossa. Er til sýni úr fedrum og mæðrum þar og þegar til á taka og þörf krefur? Í raun er fyrrgreind og boðuð breyting lokaskref í ferli sem hófst árið 2006 með markvissum DNA-sýnatökum úr ræktunarhrossum á Íslandi. Hringnum er lokað 2028.

Staðan nú

Til að gefa inn sýni í stöðu ætternisstaðfestinga kynbótahrossa eru hér samantekin gögn fyrir stærstu sýningaviku vorsins 2022 á Hellu. (Vorsýning Gaddstaðflötum 30.maí – 4.júní 2022). Sýningavíkuna 30. maí til 4. júní '22 komu alls 133 hross til dóms á Hellu. Fullnaðardómar voru 117 og einfaldir sköpulagsdómar alls 16. Öll dæmd hross höfðu sannaða föðurætt og

90% þeirra einnig staðfesta móðurætt. Hross án staðfestar móðurættar voru eðlilega allt hryssur en hjá 13 hryssum af alls 76 (17%) á sýningunni var svo ástatt um; þ.e. sýni ekki til úr móður. Í raun má því að segja að ef miðað er við stærstu sýningaviku vorsins '22 þá sé alls ekki langt í land með fulla ætternisstaðfestingu nú þegar – fulla sönnun allra sýndra hrossa.

Til að skoða enn frekar hvaða hross eru yfir höfuð að koma til dóms og þannig í flokki virkra ræktunarhrossa til framtíðar er hér önnur samantekt yfir sömu sýningaviku á Hellu.

Kemur að líkindum fáum á óvart, en staðfestist hér, að sýnd hross eru með fáum undantekningum undan sýndum foreldrum; úrvalið gengur lið fram af lið og fylgir þeim hluta hrossastofnsins sem hefur verið metinn og mældur. Sýnd hross á Hellu, 30. maí – 4. júní '22, áttu sýnda feður í 99% tilvika og sýndar mæður í 90% tilvika.

Framtíðarmúsík

Auknar kvaðir um staðfestingu ættfærslu hrossa á opinberum viðburðum, kynbótasýningum og í keppni, eru sterkur grunnur undir þróun ræktunarstarfs á komandi árum og ekki bara til að geirnepla grundvöllinn í réttu ættfærslu. Fáir efast um að þróun og rannsóknir á sviði erfðatekni og erfðarannsóknna mun færa hrossaræktinni fjölmargar uppgötvanir og verkfæri í framtíðinni. Verkfæri til að auka öryggi ræktunarstarfsins, elta stórvirka erfðavísa hverra áhrif eru þegar eða verða upplýst (sbr. til dæmis *litaerfðir hrossa, þekkt meingen*), verkfæri sem stuðla að styttingu ættliðabils og hraðari erfða-framförum. Uppgötun gangræðs/skeiðgens (DMRT3) var bylting en trúlega bara góð byrjun. En forsendan fyrir þessari framtíðarsýn er og verður markviss, skipuleg og sjálfsögð sýnataka úr þeim hópi hrossa sem er verðandi foreldrar næstu kynslóðar.

Þá er vert að minna á að íslensk hrossarækt er öflug útflutningsgrein. Á árinu 2022 voru 26% útfluttra hrossa með fullstaðfesta ættfærslu; föður- og móðurætt. Dagljóst að hér væri hægt að gera miklu betur.

Pétur Halldórsson, ráðunautur
á búfjárræktar- og þjónustusviði.